

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-69/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 34731 датум: 21.09.2017.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА ПРЕМА МИГРАНТИМА И
ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватном центру у Бујановцу

Београд, август 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Бујановцу
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања надлежних органа према мигрантима и тражиоцима азила
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	03. август 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Јелена Самарџић <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Марко Младеновић <i>Стручна служба Заштитника грађана/Сектор за права детета, родну равноправност и заштиту социјалних и културних права</i> Марко Васиљевић <i>Београдски центар за људска права</i></p> <p>Преводацац: Петар Јаначковић, <i>арапски и фарси језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Бујановцу су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили му да несметано обави свој мандат. Службеници су пружили све тражене информације и омогућили приступ свим просторијама и инсталацијама, увид у тражену документацију и евиденције и ненадзирани разговоре са мигрантима по избору чланова тима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања мандата и чланова тима НПМ шефу смене у Прихватном центру, тим НПМ је, подељен у неколико група, обавио разговоре са службеницима који су овде ангажовани и са мигрантима, остварио увид у релевантну документацију и евиденције и обишао просторије за смештај и заједничке активности. Нарочито је праћено поступање према малолетницима. Напоследку, на завршном разговору са руководством су изнети главни утисци о посети и налази чланова тима о стању у Прихватном центру и поштовању права миграната.

1. УВОД

НПМ је посетио Прихватни центар у Бујановцу у новембру 2016. године, убрзо након његовог отварања,⁴ када је затечено 150 миграната, претежно породица са малолетном децом који су овде били премештени из Прихватног центра у Прешеву и који су у Србији тада боравили до 6 месеци. Нико од њих није био изразио намеру да тражи азил у Републици Србији и углавном су сви чекали могућност наставка путовања ка земљама из западне и северне Европе. НПМ је тада констатовао да су материјални услови у Центру добри и да су све просторије чисте и довољно загрејане. Мигранти су истакли изузетно коректан однос са службеницима, нису имали примедби на услове у Центру и као једини проблем су наводили немогућност наставка пута. Надлежним органима је тада препоручено да назив акта који се издаје мигрантима приликом привременог изласка из Центра уподобе његовој стварној намени, по чему је поступљено, на тај начин што је акт "дозвола за излазак" преименован у "евиденциони картон улазака и изласака". Такође, препоручено је да се обезбеде преводиоци за комуникацију са мигрантима који не говоре арапски ни фарси језик, у вези чега је Комесаријат за избеглице и миграције обавестио НПМ да постоји потреба за ангажовањем преводилаца, али да их је веома тешко пронаћи за урду, пашту и остале дијалекте.⁵ НПМ је уочио да у овом и осталим центрима за прихвати и збрињавање миграната сада генерално постоји мања потреба за преводиоцима него у почетку њиховог рада, с обзиром да су мигранти у Србији дуже време и да су у пракси пронађени начини редовне комуникације између њих и службеника ангажованих у центрима. Ипак, у случају постојања потребе за јасном и прецизном комуникацијом у појединим случајевима, биће потребно да се она обавља посредством преводилаца.

2. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Капацитет Центра на дан посете је био за смештај 220 особа и у њему се налазило 87 миграната, што је осетно смањење у односу на претходну посету. Од почетка рада Центра највише их је било 230, али, с обзиром да је било доста мајки са малом децом, није било проблема око смештања свих. Из Ирака је пореклом 30 миграната, из Сирије и Авганистана по 24 миграната, из Ирана њих 8 и из Пакистана 1. Пунолетних је 36 (20 мушкараца и 16 жена), а малолетних 51. Такође, 5 мушкараца су самци, а 1 малолетник без пратње, док су остали мигранти са својим породицама. У Центру има трудница. Један мигрант је са менталним сметњама и он је ту са породицом која брине о њему.

Око половине миграната је изразило намеру да тражи азил у Србији, а потврде о томе се чувају у канцеларији службеника Комесаријата. Они су у овај Центар премештени из Прихватног центра у Прешеву, а директно у Прихватни центар у Бујановцу се примају само мигранти са изузетном потребом за хитним збрињавањем.⁶ У том случају се обавештава полиција ради евидентирања. Након регистровања у Центру, Прихватном центру у Суботици се шаље списак заинтересованих за пријем у Мађарску. Спискове

⁴ Извештај о посетама Прихватном центру у Прешеву, Привременом регистрационом центру у Бујановцу, Полицијској управи у Врању, Регионалном центру граничне полиције према Македонији и Центру за социјални рад у Прешеву, бр. 281-91/16 од 02. децембра 2016. год, је доступан на: <http://npm.rs/attachments/article/672/Извештај%20о%20посетама.pdf>.

⁵ Обавештење Комесаријата за избеглице и миграције о поступању по препорукама НПМ, бр. 019-3622/2-2016 од 31. јануара 2017. год, је доступно на: <http://npm.rs/attachments/article/672/Одговор%20Комесаријата%20за%20избеглице%20и%20миграције.pdf>.

⁶ У Прихватни центар у Прешеву се прво упућују и привремено смештају сви мигранти у овом делу земље, где се евидентирају и касније по потреби премештају у друге оближње центре.

тамо преузимају представници мигрантске заједнице и предају их мађарским властима. Овакву процедуру пријављивања НПМ је уочио и у другим центрима.

У Центру у 2 смене (дневна и ноћна) ради по 2 службеника Комесаријата. Присутно је особље задужено за одржавање, хигијену и друге помоћне послове, представници Високог комесаријата УН за избеглице (*UNHCR*), Међународне организације за миграције (*IOM*), као и представници невладиних организација које раде са мигрантима.

Полицијски службеници долазе на позив, док су теренски радници центра за социјални рад (две психолошкиње) ту током радних дана, а викендом само у случају потребе.

3. РЕД И БЕЗБЕДНОСТ

За разлику од претходне посете, око дворишта Центра сада постоји ограда и улазна врата у двориште су закључана. Изласци до насеља су дозвољени сваког дана од 10 – 16 часова сваког дана осим недеље и одобрава се за 20 – 30 миграната. Свако вече представници миграната службеницима Комесаријата достављају спискове оних који желе сутра да изађу, па се ујутру припремају документи којима се евидентира излазак. Према наводима службеника, толерише се умерено пробијање времена повратка у Центар и ограничења броја људи. Ипак, мигранти самовољно напуштају Центар, вероватно у намери да пређу границу. Центар су напуштали малолетници без пратње и породице. Неки од њих се враћају. Већина њих чека свој ред за пријем у Мађарску.

Основна примедба миграната са којима су чланови тима НПМ обавили разговоре односила се на слободу кретања изван Центра. Осим ограничења у времену, наводили су и околност да један члан породице мора да остане у Центру.

У Центру углавном нема инцидената. Службеници наводе да се у пракси показало да је за ред у Центру добро када су малолетници без пратње смештени заједно са породицама. Такође, наводе да су полицијски службеници недавно узимали изјаве од појединих миграната који су били могуће жртве кријумчарења, као и да је полиција долазила након интензивније вербалне расправе између миграната, да су се по доласку смирили и да нису покретани поступци. Из месечних извештаја за претходна 2 месеца се види да није било инцидената, па ни потребе да се позива полиција.

Такође, из извештаја се види да се у Центру организују састанци са представницима миграната у вези договора око задужења и активности унутар Центра, **што НПМ сматра добром праксом и поступањем у складу са препоруком упућеном Комесаријату у Извештају о посети Прихватном центру у Дивљани.**⁷

Интервјуисани мигранти нису имали примедбе на поступање службеника у Центру. НПМ је уочио да није истакнуто обавештење о могућности и процедури притуживања, што је НПМ препоручио Комесаријату да се обави у свим центрима за прихват и збрињавање миграната у свом Извештају о посети прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима.⁸ Ово обавештење је истакнуто у већини центара

⁷ Бр. 281-36/17 од 12. априла 2017. год, доступан на:
<http://npm.rs/attachments/article/720/Izvestaj%20Divljana.pdf>.

⁸ Бр. 281-98/16 од 12. децембра 2016. год, доступан на:
<http://npm.rs/attachments/article/681/Izvestaj%20o%20poseti%20Sid,%20Adasevci,%20Principovac.pdf>.

које је НППМ од тада посетио. Успостављање процедуре притуживања и информисање миграната о томе је вид заштите од било каквог лошег поступања према њима.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Бујановцу истаћи обавештење о могућности и процедури притуживања на рад лица ангажованих у Центру.

4. СМЕШТАЈ И ЗБРИЊАВАЊЕ МИГРАНАТА

Од претходне посете, Центар је окречен, у чему су помагали и мигранти, организоване су обуке шивења и кувања и набављена додатна опрема за кухињу. Једном недељно се кроз обуку омогућава мигрантима да сами припремају оброке. Обука шивења се обавља помоћу инструктора и 5 машина, што је обезбеђено и организоване од стране хуманитарне организације. Тренутно је 13 мушкараца и жена укључено у

радионицу, у неколико група по 2 сата дневно. У радионици имају могућност и да поправљају и преправљају постељину и гардеробу коју су добили у Центру. Поред тога, окончан је један курс анимације, а други би требало ускоро да почне.

Исхрана се и даље припрема у Врању и доноси у Центар, где се у предвиђеним временским интервалима дели мигрантима.

Центар према наводима службеника има на располагању неопходне ствари за збрињавање. Резервна гардероба, средства за хигијену и сличне ствари се чувају у магацину у оквиру Прихватног центра, а постоји сарадња са оближњим прихватним центрима у Врању и Прешеву, па се недостајуће количине редовно набављају из залиха ових центара. Недавно је био недостатак резервне гардеробе, али је овај проблем решен кроз сарадњу са хуманитарним организацијама. Мигранти са којима су обављени разговори углавном нису имали примедби на смештајне услове, а поједини су се пожалили на једноличност исхране, недостатак одеће и обуће и недостатак хигијенских пакета.

Центар има преводиоца за арапски језик, а за комуникацију са мигрантима који говоре фарси се користи помоћ присутних међународних организација. У погледу осталих језика, истакнуто је да, према сазнањима службеника, у Србији постоје само један преводилац за курдски и веома мали број њих за урду и пашту језике.

3.1. Здравствена заштита

Амбуланта Прихватног центра је адекватно опремљена и у њој се налази и орман за одлагање лекова, који се закључава, тако да терапију мигрантима деле искључиво здравствени радници.

По доласку лица у Центар обавља се преглед тела и главе ради утврђивања присуства ваши. Задржана је пракса да се ови прегледи обављају једном месечно. Редовни прегледи се обављају тако што се мигранти којима је потребна медицинска помоћ сами дођу до амбуланте.

У Центру раде лекарке опште праксе. Када је потребно да се обаве лабораторијске анализе или специјалистички прегледи, рачунајући и гинеколошке прегледе, мигранти се шаљу у Дом здравља. Хуманитарне организације обезбеђују превозе у здравствене установе. Када здравствени радници нису у Центру, позива се Служба хитне медицинске помоћи. Лекари се са мигрантима који не разумеју енглески језик споразумевају преко преводиоца. Према евиденцији коју води медицинско особље, мигрантима који се налазе у овом Прихватном центру је само током јула 2017. године пружено око 1000 медицинских услуга.

Стоматолошка заштита се тренутно остварује преко пројекта невладине организације, која је обезбедила стоматологе и опремљено техничко возило које обилази центре по Србији.

Мигранти нису имали примедби на остваривање здравствене заштите у Центру.

3.2. Малолетни мигранти

У Центру има 28 дечака и 23 девојчице. Од тога је 1 малолетник без пратње. У непосредном разговору са овим малолетником, чланови тима су добили информације да има 15 година, да је у Србију ушао из Бугарске и да је боравио у Обреновцу и Прешеву. Навео је да је његов стриц у Центру за азил у Крњачи и да жели да остане у Србији. Поднео је захтев за азил и овластио представника једне невладине организације да га заступа пред Канцеларијом за азил.

У Центру је организована настава. Мигранти су подељени на нижи и виши ниво образовања. Помоћу донација је изграђена једна учионица у дворишту Центра и изучавају се српски и други језици, математика, свет око нас, информатика и друго.

